

האם עלי לקחת בבוקר אספירין?

מה על הרופא בקליניקה לרשום בסופו של דבר לחולים? "רקוויאם לאספירין", ספר "מתח" חדש, עשוי לעורר מחשבה וספקות בכל רופא ובקרב האמונים על אפידמיולוגיה ושיטות מחקר

07:39, 06.06.2021 פרופ' יואל דונחין

שלחו במייל

הדפיסו

תגובות

שתפו

לפני ניצבת חפיסה בת 30 טבליות של מיקרופירין, כלומר חומצה אצטילסליצילית, 100 מיליגרם. כבכל יום במשך כעשור, אני מתחיל את היום בנטילת התרופה ועל פי ההוראות, כחצי שעה לפני הארוחה. שמת לי לב לכל ההוראות המזהירות אותי לגבי הנקה, הריון וכמובן רשמתי לפני את כל תופעות הלוואי והסטטיסטיקה המפורטת לגבי שכיחות של "עלייה בערכי הכבד", כלשון העלון לצרכן המודפס באותיות שרק עורך דין מיומן מסוגל לקרוא ולהבין.

פרופ' יואל דונחין
רופא "הדסה עין כרם"
בעבר, כיום גימלאי
ומתנדב בבית החולים

• **צרו קשר:**

• רטס

מיד לאחר נטילת התרופה אני מרגיש את טסיות הדם שלי נפרדות זו מזו ושומרות על התומכן היושב לו בעורק הכלילי שלי שלא ייקרש בו הדם. אבל אתמול נפל דבר, הצילום על כריכת

• **צרו קשר:**

הספר שהראה ארון עץ לאחסון המת ובתוכו גלולות רבות, אדומות ולבנות, ומעליהן התנוססה הכותרת **רקוויאם לאספירין**, לא הותיר מקום לספק. אם האספירין נפל כבר למשכב והובל למנוחת עולמים, מה יהא עלי?

בנימין מוזס

רקוויאם לאספירין

הרפואה המדעית
על פרשת דרכים

כריכת הספר רקוויאם לאספירין. הוצאת מאגנס

ד"ר בנימין מוזס, מחבר הספר, הוליך אותי מפרק לפרק, כבסדרת מתח, וכמו אצל אגתה כריסטי, כולם חשודים כרוצחים אכזריים ויש לחכות לפרק האחרון בסדרה ועדיין אין זה ודאי, כי בפרק האחרון אנו מחרטטים על נורה חדשה

הנה כך נפתח הפרק הראשון - **רעידת אדמה**: מחקר קליני שפורסם באורים ותומים של הרפואה, העיתון הרפואי של ניו-אינגלנד, קבע כי קיימת תמותה עודפת מסרטן אצל אנשים "בריאים" בני 70 ומעלה שנטלו אספירין (אוי, זה אני) לעומת אלה שלא נטלו את התרופה! פרט לתחושה נוראית של התאכזרות לדרכי העיכול שלי היו לי מיד נקיפות מצפון על כך שהמלצתי למספר ידידים שלא לוותר על החומצה הסליצילית מדי בוקר, לפני הארוחה.

למעשה, השאלה המרכזית בה עוסק הספר היא מה על הרופא בקליניקה לרשום בסופו של דבר לחולים? כותרת נוספת לספר הזו היא "הרפואה המדעית **על פרשת דרכים**" - פרשת דרכים שבה נמצא כל רופא המבקש לבצע שיקול דעת מבוסס ראיות, מבוסס מחקרים, שאין כל ספק כי נעשו על פי כל כללי המחקר.

כאן מתחילה סדרת המתח להתפרש. האספירין משמש רק כמשל, כדוגמה, שהרי זו תרופה שאיננה יקרה, שחברות התרופות אינן תומכות בה במחקרים, במישרין או בעקיפין. מאחר שמדובר ללא ספק בספר מתח בלשי מהמדרגה הראשונה, אינני רוצה לספק "ספווילרים" (בעברית קִלְקִלֵן) ולתאר את מסעו של הבלש (המחבר) לאורך השנים, החל מגילוי התכונות המבורכות של התרופה, דרך הופעת תופעות לוואי ומחקרים הסותרים זה את זה ואחרים העשויים ברישול או מושפעים מגחמתם ומדעתם של המחברים, המטים את התוצאות לטובת נותני המלגה.

נושא האספירין הוא רק הפתיח להסברים ולביקורת (העדינה) של כל אותם פרמטרים סטטיסטיים להם אנו סוגדים. האם המסקנה כי ה-P נמוך מערך מסוים מאפשרת לרופא המשפחה לתת בלב שלם תרופה מסוימת או להציע טיפול? האם התוצאה הסטטיסטית, המספקת את עורכי כתב העת הרפואי ומקדמת את הפרסום הקובע כי חולי סרטן הלב המקבלים תרופה X שמאריכה חיי חולה במחלה קשה ממארת בממוצע של עשרה ימים, היא אכן מסקנה מתבקשת? האם הסגידה למחקר שבו החולים לא ידעו אם הם קיבלו את תרופת הניסוי או פלצבו מספיקה להסקת מסקנות, או שמא בחירת החולים עצמם

למחקר לוקה בחסר?

מוטב, אם כך, שגם החוקר לא יהא מודע לתוצאות, ואולי מטה אנליזה היא שתספק את התשובה לשאלה: האם עלי לקחת בבוקר אספירין?

אחד מפרקי "הסדרה" עוסק בשרלטנים ובמספקי נתונים המייצרים מחקרים המגיעים לפרסום ומעניקים תקציבים שמכריחים את החוקר המפורסם להיכנס למעגל הדומה לזה של הלווה בשוק השחור שסופו בכלא.

יש גם פתרונות בפרק הסיום, קצת תקווה, אבל מעל לכל זהו ספר מעורר מחשבה שמעיד על משבר ברפואה המדעית, זו שבתוך פרק זמן קצר הביאה לייצור חיסון כנגד פנדמיה שבעבר קטלה כמעט שליש מהאנושות. החיסון אינו פרי רוחו של אדם אחד ולכן יש ללמוד מה היתה המחשבה וההיסטוריה של פורצי הדרך אשר קיבלו רעיונות ופיתחו אותם. הספר הזה מספר על כך ומעשיר את הידע של כל רופא בבואו להחליט: אספירין, כן או לא? כריתת שד - מיותרת? וביופסיה של ערמונית? הספר, אם כן, מעורר מחשבה ומעורר ספקות בכל רופא ואפילו יעורר שאלות בקרב האמונים על אפידימיולוגיה ושיטות מחקר.

בבתי הספר לרפואה מזניחים את אחד המקצועות החשובים שהוא "חשיבה רפואית" - Medical Reasoning. נכתבו על כך ספרים והוכנו תכניות לימודים, אבל מימוש מסודר עדיין רחוק במקומותינו. "רקוויאם לאספירין" יכול להוות את המבוא לתכנית לימוד העוסקת ב"איך לקרוא מאמר רפואי" ואיך לקבל החלטות מושכלות בדרך חשיבה המבוססת על הכרת חולשות האנוש. הלימוד מהספר המותח הזה, הכתוב בעברית רפואית קריאה, יצביע על השביל שבו נלך, שהרי המחבר הציב אותנו בשלב זה על פרשת דרכים.

רקוויאם לאספירין - הרפואה המדעית על פרשת

דרכים. מאת: בנימין מוזס. 253 עמ', הוצאת מאגנס, 2021